

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبِهِ نَسْتَعِينُ إِنَّهُ خَيْرُ نَاصِرٍ وَمَعِينٍ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ آلِهِمُ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَىٰ أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ أَبَدَ الْأَبَدِينَ

چهارشنبه سوری و چهارشنبه آخر ماه صفر

سؤال: آیا چهارشنبه آخر ماه صفر و چهارشنبه سوری ارتباطی با هم دارند؟ آیا نخواست این هنگام واقعت دارد؟ صرف نظر از آن رسومی که در دوران جاهلیت؛ میان برخی از عوام مطرح بوده؛ و یا بقایای آن که امروزه توسط برخی از نوجوانها؛ از باب روحیه بازی و شیطنت نوجوانی؛ بکاربرده می شود، اگر نکته صحیح و امر درستی در این باره مطرح است؛ و یا تعالیمی از مکتب وحی در این خصوص رسیده است؛ لطفا بیان نمایید.

جواب:

۱- نکاتی درباره روز چهارشنبه؛ و حوادث مربوط به این روز:

(الف): خلقت ارکان آتش (جهنم) در روز چهارشنبه بوده است.

(ب): در تفسیر خازنان وحی علیه السلام از کلام وحی که فرمود: سبع لیل و ثمانية آیام، آمده است که: این روزهای عذاب از چهارشنبه شروع شده و به چهارشنبه ختم گردیده است.

۲- نکاتی درباره چهارشنبه آخر هر ماه؛ و حوادث مربوط به این روز:

◀ در کلام پیامبر صلی الله علیه و آله وارد شده که: روز چهارشنبه آخر ماه؛ نحس همیشگی است، و این روز همان است که در کلام وحی از آن تعبیر شده است به: فی یوم نحس مستمر.

◀ اتفاق دو قسم از وقایع در روز چهارشنبه آخر ماه:

(الف): وقوع بعض حوادث و اموری که در جهت تعدی و دشمنی با آیین حق بوده است، مانند: کشتن قابیل برادر خود هابیل علیه السلام را، شروع قابیل به آتش پرستی، پی کردن ناقه حضرت صالح علیه السلام، ساختن منجنیق برای پرتاب حضرت ابراهیم علیه السلام در آتش، میان آتش انداختن حضرت ابراهیم علیه السلام، از دست دادن حضرت ایوب علیه السلام فرزندان و اموالش، به زندان افتادن حضرت یوسف علیه السلام، احضار کردن فرعون حضرت موسی علیه السلام را برای کشتن، قتل عام فرعون پسران (کودک و نوجوان) بنی اسرائیل،

ویران کردن بیت المقدس، قتل حضرت یحیی بن زکریا علیه السلام، شروع بنای آتشکده های مجوس، ولادت دجال، ولادت معاویه، مجروح شدن پیامبر صلی الله علیه و آله، و نیز شروع بیماری حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله (که به رحلتشان منتهی شد) در این روز بوده است.

(ب): وقوع حوادث مربوط به خشم و انتقام الهی (اعاذنا الله منه) است، مانند: هلاک قوم عاد، هلاک نم‌رود، هلاک قوم لوط، هلاک قوم احقاف، هلاک قوم شعیب، نزول اولین عذاب برای قوم فرعون، هلاک و غرق نمودن فرعون، فروبردن قارون به زمین، مسخ طایفه ای از بنی اسرائیل به صورت خوک، وقوع عذابهای الهی که در این آیات قرآنی اشاره شده است: اصبحتم كالصریم - خرّ علیهم السقف من فوقهم - انا دمّرناهم و قومهم اجمعین - اخذتم الصیحة - علیهم حجارة من سحیل.

۳- نکاتی درباره ماه صفر؛ و حوادث مربوط به این ماه:

الف: معروف است که از هزار بلا که نازل می شود؛ ۹۹۹ تای آن در صفر نازل می گردد.

ب: گذشته از اینکه برخی وقایع شوم سابق الذکر؛ در این ماه اتفاق افتاده، همچنین بسیاری از حوادث تلخ دیگر تاریخ اهل حق در این ماه واقع گردیده است، از جمله آنها:

وفات مادر بنی آدم؛ حضرت حواء علیها السلام * رحلت حضرت هارون پیامبر برادر حضرت موسی علیه السلام * شهادت حضرت یحیی پیامبر علیه السلام * سخت شدن شرایط بر پیامبر صلی الله علیه و آله و هجرت از مکه * شهادت گروه اعزامی پیامبر صلی الله علیه و آله برای تبلیغ اسلام در بئر معونه * توطئه سران منافقین برای تأخیر حرکت لشکر اعزامی پیامبر صلی الله علیه و آله برای مقابله با سپاه روم به فرماندهی اسامه * توطئه سران منافقین و مانع شدن از نوشته شدن فرمان روشنگر پیامبر صلی الله علیه و آله درباره جانشینی خود * شهادت حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله (بنا به روایتی) * رحلت جناب سلمان رضی الله عنه * شهادت جناب محمد بن ابی بکر رضی الله عنه * شهادت بسیاری از یاران راستین حضرت مولا علی رضی الله عنه در جنگ صفین همچون عمار یاسر و اویس قرنی و خزیمه ذو الشهادتین * مانع شدن خوارج از قطعی شدن پیروزی لشکر حضرت مولا صلی الله علیه و آله در صفین و ماجرای حکمیت * صف آرای و جنگ خوارج نهران بر علیه حضرت مولا صلی الله علیه و آله * شهادت حضرت امام مجتبی رضی الله عنه * به نمایش گذاردن کاروان اسرای اهل بیت علیهم السلام و سرهای مقدسه علیهم السلام در شام و برگزاری جشنها و وقایع اهانت آمیز * فاجعه خرابه شام و شهادت حضرت رقیه رضی الله عنها * هجوم سپاهیان یزید به مکه و سوزاندن و تخریب خانه خدا (کعبه) * شهادت و مصلوب شدن حضرت زید رضی الله عنه * آغاز حکومت بنی العباس * شهادت حضرت امام رضا رضی الله عنه (بنا به روایتی) *

۴- هر چند نحوست کلی روز چهارشنبه؛ در میان مردم معروف بوده؛ ولی در کلام خازنان وحی صلی الله علیه و آله؛ به این باور توجهی نشده است، بلکه انجام امور معمولی و ضروری شخص در این روز؛ چه بر حسب نیاز و چه به جهت مخالفت با این باور

(شوم پنداری عامه)؛ خصوصا پس از انجام تصدق؛ پسندیده است، و به هر حال؛ پرهیز از شروع کار مهم در این روز؛ کلی نبوده، بلکه شروع برخی از امور مانند: تحصیل علم و حکمت و اقبال به معنویات و همنشینی با اهل معرفت و شرکت در مجالس مذاکره معارف الهیه در روز چهارشنبه خوب می باشد، چه اینکه با توجه به مناسبت‌های سابق الذکر؛ بهترین وسیله دفع نکبات و آفات مزبور و حفظ از آنها؛ اظهار برائت عملی از موضوع آن موارد می باشد، ولذا سعی شود که (به انحاء ممکنه) هر چه بهتر و بیشتر؛ اقبال به حق و یاد حق و معرفت حق و طاعت حق محقق گردد.

۵- در امور مهمی که شروع آن به وقت خاصی محدود نبوده؛ و انسان در تقدیم و تأخیر آن مختار است، از شروع آن در روز چهارشنبه آخر هر ماه؛ بویژه آنکه در وقت محاق (کسوف یا پنهان بودن آخر ماه) هم باشد، پرهیز کند، چه بسا تذکر و قیام سابق الذکر و خاطر آن؛ برای کسی که بخواهد شروع کار مهمی را با تقال به خیر بنماید؛ مناسب نباشد.

۶- البته نحوستی که گاهی درباره ایام تعبیر می شود؛ ذاتی نبوده و عارضی است، و در حقیقت این اوقات از حساسیت ویژه ای برخوردار بوده و میزان آسیب پذیری انسان بالا می رود، لذا شخص آگاه با اطلاع از وقایع شوم در روز خاصی؛ نسبت به نوع رفتار در آن روز؛ هوشیار شده، و ضمن مراقبت در باطن و ظاهر؛ و پرهیز دقیقتر و عمیقتر از تاریکیها و پلیدیها؛ با اقبال بهتر و بیشتر به روشنیها و پاکیزگیها؛ از شرور و آفات به حق تعالی استعاذه می نماید. و بدین روش (پرهیز + اقبال + تصدق + روزه + دعا + استعاذه) نحوست عارضی این ایام برطرف می شود.

۷- ایرانیان باستان تقویم هفته نداشته اند؛ و در تقویمشان تنها حساب سال و ماه و روز بوده است، که در هر سال دوازده ماه؛ و در هر ماه سی روز داشته؛ و برای هر یک از ماهها (از اول تا دوازدهم) و هر یک از روزهای ماه (از یکم تا سی ام) نامی گذارده بودند، و ایرانیان تقویم هفته و نام روزهای آنرا از اقوام تبار حضرت ابراهیم علیه السلام (عرب و بنی اسرائیل) گرفته اند، ولذاست که نام فارسی روزهای هفته؛ ترجمه و برگردان نامهای عربی آنست، بنابر این نام روز چهارشنبه همان ترجمه "یوم اربعاء" در عربی است، و نام گرفتن (چهارشنبه سوری) و واقع شدن آن در آخرین چهارشنبه سال شمسی؛ برگرفته از برخی منابع دینی اسلامی بوده؛ که در آنها از چهارشنبه آخر ماه صفر؛ به عنوان چهارشنبه سوری نام برده شده است.

۸- اما رسم چهارشنبه سوری: آنچه فعلا در میان برخی از نوجوانان و جاهلان به چشم می خورد؛ از نظر روش؛ بقایایی بازیگونه از عادات و عقاید دوران جاهلیت پارسیان قدیم بوده؛ همراه با برخی تغییرات در هنگام برگزاری یا نام روز؛ که

ناشی از باورهای دینی است که در پی هدایت و گرویدن به مکتب وحی الهی (اسلام) می باشد .

۹- روشن کردن آتش و پریدن از روی آن؛ اساس و ریشه از اینجا بوده که: در دوران جاهلیت قدیم؛ برخی اقوام ایرانی معتقد بوده اند که: در این روز آتش جهنم به زمین راه پیدا می کند؛ و بدین وسیله سرمای (زمستان) برطرف می شود، و لذا به نشانه آتش جهنم؛ آتشی بر افروخته و از روی آن می جهیده اند، به معنای اینکه از آتش جهنم سالم گذشته اند! و این کار را برای حفظ و سلامتی خود و مال و زراعتشان از شرور و آفات مفید پنداشته؛ و به آن تبرک می جستند، و گرداگرد آن به پایکوبی و شادمانی پرداخته؛ و به این مناسبت جشن و میهمانی نیز بر پا می داشته اند، و لذا به جشن سوری نیز موصوف شده است، البته این عادت جاهلی محدود به نواحی ایران نبوده؛ و با مقداری تفاوت در هنگام و شیوه و برخی تفصیل دیگر آن؛ از شرق روسیه تا ایرلند و از شمال اروپا تا یونان تا شمال آفریقا؛ در میان نیاکان بت پرست اروپائیان و قبایل بربر و عرب برخی از نواحی کشورهای شمال آفریقا متداول بوده؛ و هنوز هم در میان برخی عوام ایشان جاری است .

۱۰- حضور و طلوع مکتب وحی؛ و انتشار تعالیم خازنان وحی ﷺ موجب هدایت بشر به سوی حق تعالی؛ با تعریفی منزّه از شکل و جسم و خرافات و پیرایه ها گردید، و پیروان وحی را اینطور تربیت نمود که: تنها خداوند احد و احد و قدوس سبحان است که زمام همه هستی را داشته؛ و هر پیش آمدی بسته قدرت اوست، و در هر بیمی تنها به او باید پناه جست؛ و برای بدست آوردن هر خیری؛ صرفا به او باید امید داشته؛ و هر نیازی را فقط از او باید خواست .

۱۱- بنابر عقیده و روش اهل حق: آخرین چهارشنبه ماه صفر؛ چهارشنبه سوری بوده؛ که در آن باید از همه بلاها و شرور و آفات به حق تعالی پناه برد، بویژه آنکه در وقت محاق (روزهای آخر ماه) بوده؛ یا مانند امسال (۱۴۲۷) مصادف با کسوف خورشید نیز می باشد، و در مکتب وحی و تعالیم وارده از خازنان وحی ﷺ؛ بجهت دفع شرور؛ تنها به پرهیز دقیقتر و عمیقتر از تاریکیها و پلیدیها؛ همراه با اقبال بهتر و بیشتر به روشنیها و پاکتها؛ و استعاذه به حق تعالی و دعای برای رفع بلا و تصدق (به انفاق و اعمال خیر) توصیه شده است .

۱۲- شب چهارشنبه هنگام خواب؛ بگذارد هفت عدد واحد پول (۷ سکه خورد یا ۷ اسکناس) زیر سر (بالش) خود و نیز زیر سر هر یک از عزیزانش؛ و صبح آنرا بردارد و صدقه بدهد .

۱۳- برخی از اعمال و ادعیه و اذکاری که برای حفظ از بلاها و آفات؛ و نیز بجهت وسعت رزق و ازدیاد عزت و نعمت؛ در کتابهای علمای مذهب حق وارد شده است را؛ در اینجا می آوریم:

◀ در هر روز ماه صفر توصیه شده که این دعا را ده بار بخوانند، و نیز آنرا نیز بنویسند و جهت حفظ همراه خود نگه دارند:

* اللهم یا شدید القوی و یا شدید المحال * یا عزیز ذل بعزتك جميع خلقك فاكفني شر خلقك * یا محسن یا مجمل یا منعم یا مفضل * یا لا اله الا انت سبحانك انی كنت من الظالمين * فاستجبنا له و نجیناه من الغم و كذلك ننجي المؤمنین * و صلی الله علی سیدنا محمد و آله اجمعین *

◀ مستحب است دو رکعت نماز بگذارد: در رکعت اول بعد از سوره حمد آیه های شریفه ۲۷ و ۲۶ سوره آل عمران (قل اللهم مالک الملك ... بغير حساب) را بخواند، در رکعت دوم بعد از سوره حمد آیه شریفه آخر سوره كهف (قل انما انا بشر . . . اهدا)، پس از سلام نماز؛ خدای را به این دعا بخواند:

* اللهم اصرف عني بليته و شؤمه * و ارزقني رحمته و برکته * و اجنبي مما أخاف نحوساته و كرباتہ * بفضلک یا دافع الشرور یا مالک يوم النشور * برحمتک یا أرحم الراحمين *

◀ چهار رکعت نماز با یک سلام بگذارد، در هر رکعت پس از تلاوت سوره حمد؛ سور کوثر را ۱۷ بار و سوره توحید را پنج بار و سوره های معوذتین (فلق + ناس) را یکبار بخواند، و بعد از پایان رکعت چهارم و سلام نماز؛ خدای را به این دعای بخواند:

* اللهم یا شدید القوی و یا شدید المحال * یا عزیز ذل لعزتك جميع خلقك فاكفني شر جميع خلقك * یا محسن یا مجمل یا متفضل یا منعم یا متكرم * یا کافی یا وافي یا حافظ یا حفيظ * یا من بيده مقادير كل شئ * إليك الرجاء و بك الأوذ و عليك أتوكل * فاحرسني بحراس حفظك (بحراستك و حفظك) * و حل بيني و بين من ناواني * أدرك بك في نحره و أعوذ بك من شره * فاكفني یا رب بلا اله الا أنت * برحمتک یا أرحم الراحمين * و صل اللهم علی محمد و آله الطاهرين *

◀ در آخرین چهارشنبه ماه صفر وارد شده است که خدای را به این دعا بخوانند:

* اللهم اصرف عنا شر هذا اليوم و اعصمنا من شؤمه * و اجعله اللهم علينا برکة * واجنبا عما نخافه من نحوساته * (نحوساته) و كرهياته * بفضلک و لطفک و کرمک * یا دافع الشرور یا مالک يوم النشور * برحمتک یا أرحم الراحمين *

الراحمين *

◀ همچنین در این روز؛ برای محفوظ ماندن از آفات و بلیات تا سال آینده؛ خدای را به این دعا بخواند:

* بسم الله الرحمن الرحيم * اللهم اذا العرش العظيم و العطاء الكريم * عليك اعتمادي يا الله يا الله يا الله الصمد الرحمان الرحيم * يا فردُ يا وترُ يا حيُّ يا قيومُ * امنع عني كلَّ بلاء و بليَّة و فُرْقَة و هامة * و امنع عني شرَّ كلِّ ظالمٍ و جبارٍ * يا قدوس يا رحمان يا رحيم *

◀ و نیز برای بهره مندی از امان الهی؛ وارد شده است که: در این روز (به زعفران) بنویسند کلمات مبارکه زیر (که برخی به رمز است) را؛ و فوراً در ظرف آب انداخته (که نوشته اش در آب محو شود) و از آن آب بخورند:

بسم الله الرحمن الرحيم آب الناهاه اما ايا اما صحت طاه اع لا حول و لا قوة الا بالله العلي العظيم و صلى الله على محمد و آله أجمعين

و نیز به همان نحو فوق؛ فقره زیر را بطور جداگانه نوشته؛ و مانند قبل عمل نمایند:

بسم الله الرحمن الرحيم اب اه اه اصحت طاع اع لا حول و لا قوة الا بالله العلي العظيم و صلى الله على محمد و آله أجمعين

◀ همچنین در آخرین چهارشنبه ماه صفر وارد شده است که: به جهت وسعت روزی هر یک از سوره های (انشراح - التين - النصر - التوحيد) را هفت مرتبه بخوانند.

◀ مؤمنان هند از بزرگان و علمای گذشته خود آموخته اند و هنوز عقیده و التزام دارند که: برای طلب آرامش فکر و خوشبختی؛ (با زعفران) بنویسند در این روز؛ آیات هفتگانه قرآنی را بر برگی از درخت موز یا انبه (مانگو) یا کاغذ، و فوراً قبل از آنکه نوشته خشک شود؛ این آیات نوشته شده را در آب پاکی بشویند و از آن آب بنوشند، آیات مزبور چنین است:

* سلام قولاً من رب رحيم * سلام على نوح في العالمين * سلام على ابراهيم * سلام على موسى و هارون * سلام على آل ياسين * سلام عليكم طبتم فادخلوها خالدین * سلام هي حتى مطلع الفجر *

* البته علمای اهل ذکر و ختومات؛ برنامه های دیگری نیز در این روز آورده اند؛ که جای ذکر آن در این مقال نمی باشد.

۱۴- ذکر این نکته نیز مناسب است: در میان مؤمنان کشور هند؛ (بر اساس تعالیم سابق الذکر) برای دفع مضرت این روز؛ مرسوم است که؛ کلوچه هایی را در آخرین چهارشنبه ماه صفر؛ می پزند؛ و بر آنها چند بار سوره فاتحه کتاب را می خوانند، و آن را با هدیه توابش به پیشگاه حضرت رسول الله ﷺ خیرات می نمایند.

و الحمد لله رب العالمين